

Bildande av naturreservatet Egeside i Kristianstads kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Egeside
Kommun	Kristianstad
Socken	Vittskövle
Gränser	Området är markerat med punktstreckad linje på bifogad karta (bilaga 1)
Fastigheter	Vittskövle 48:5 genom Naturvårdsverket, i övrigt enligt förteckning i bilaga 2
Läge	Ca 2 mil SSO om Kristianstad, mellan Vittskövle och Yngsjö
Kartblad	Topografiska kartan: Tomelilla 2D NO Ekonomiska kartan: 2D 8j och 2D 9j
Koordinater	Ö: 139890 N: 619505 (RT 90 2,5 gon V)
Naturgeografisk region	Nr 7: Skånes sediment- och horstområden
Regleringsföretag mm	Vittskövle-Yngsjö dikningsföretag 1929 Nedre Helgeåns regleringsföretag av år 1936 Möllebäcken-Forsakarsbäcken upprensningsföretag 1972 Yngsjö-Åhuskärr invallningsföretag 1976 Nedre Helgeåns Fiskevårdsområde (Helgeån)
Areal	ca 229 ha, varav 3 ha vattenmiljö (Helgeån)
Förvaltare	Länsstyrelsen i Skåne län

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken förklarar Länsstyrelsen det område som utmärks med kraftig punktstreckad linje på bifogade karta (bilaga 1) som naturreservat.

För att trygga syftet med naturreservatet skall de föreskrifter gälla, som anges nedan med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

Syftet med reservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- Bevara ett natur- och kulturlandskap präglad av nedre Helgeåns vattenståndsfluktuationer.
- Bevara och utveckla ohävdade bladvass- och videbuskområden samt lövsumpskogar med de olika växt- och djurarter som är knutna till dessa biotoper.
- Bevara och utveckla hävdberoende betesmarker, insjöstrandängar och ekhagmarker med deras karaktäristiska vegetation och djurliv.
- Bevara och utveckla ett våtmarksområde av internationellt intresse.

Föreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**

1. uppföra byggnad eller annan anläggning,
2. vidtaga åtgärder som förändrar områdets topografi och ytförhållanden eller landskapets allmänna karaktär såsom att plöja, gräva, schakta, muddra, fylla ut, dämma, invalla, bedriva husbehovstäkt eller anlägga brygga,
3. omföra hagmark eller ängsmark till åker eller kultiverad betesmark,
4. bedriva vasstäkt,
5. bedriva skogsbruk i reservatet, samt avverka eller bortföra död ved från skogsmarkerna,
6. plantera eller så buskar, lövträd, barrträd eller för området främmande växtarter eller sätta ut för området främmande djurarter,
7. uppföra vilthägn,
8. dra fram luftledning,

9. hålla djur i betesfällorna under perioden 1 december – 25 april utan föregående samråd med reservatsförvaltaren,
10. bedriva stödutfodring av betesdjur, utom på platser som överenskommits med reservatsförvaltaren, när detta sker i samband med övergångsutfodring vid betessläpp och installning,
11. ställa upp husvagn, campingbil eller motsvarande,
12. bedriva fågeljakt på mark tillhörig staten.

Vidare är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

13. dra fram markledning,
14. gödsla eller tillföra gödselmedel, jordförbättringsmedel eller kemiska bekämpningsmedel.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom reservatet

1. röjning, gallring och avverkning av träd och buskar samt behandling av gräsvegetation (tuvtåtel, starr, bladvass mm) genom slaghackning, fräsning eller bränning inom befintlig eller blivande betes- och slåttermark, så som närmare anges i fastställd skötselplan,
2. skötsel av betesmarker innefattande årlig betesdrift, uppsättande och underhåll av stängsel, kobroar och vattningsanordningar enligt fastställd skötselplan,
3. skötsel av slåttermark innefattande slåtter samt borttagning av höet,
4. utmärkning av och upplysning om reservatet,
5. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens tillgänglighet enligt fastställd skötselplan,
6. uppföljning av områdets skötsel och miljöövervakning.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**

1. gräva, borttaga, täcka över, borra, mejsla, måla eller på annat sätt skada block, stenmurar, levande eller döda träd, buskar och stubbar,
2. bortföra död ved, fälla eller på annat sätt skada träd och buskar,
3. göra upp eld,
4. tälta eller ställa upp husvagn, campingbil eller motsvarande,
5. anbringa tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift, snitsel, inskrift eller därmed jämförlig anordning - informations- och reservatsskyltar samt gränsmärken undantagna,
6. på störande sätt använda radio, musikinstrument eller annan ljudanläggning,
7. lägga upp båt eller annan farkost.

Vidare är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

8. fånga eller samla in insekter eller andra djur, eller på annat sätt störa djurlivet,
9. anordna militära övningar, tävlingar, läger- eller annan övningsverksamhet, (varvid samråd skall ske med berörd markägare).

Undantag från föreskrifter

Föreskrifterna under A skall inte utgöra hinder för

- åtgärder i samband med skötsel av området samt anordnande av information och tillgänglighet i området i enlighet med av Länsstyrelsen fastställd skötselplan
- drift och underhåll av vid tidpunkten för detta beslut befintliga ledningar,
- att rensa befintliga diken, under förutsättning att rensningen sker på ett sätt som minimerar skadorna på kringliggande mark, att rensningsmassor jämnas ut, att rensning undviks under fåglarnas häckningstid (mars-juni) samt att rensningen föregås av ett samråd med reservatsförvaltaren,
- att på platser som överenskommits med reservatsförvaltaren bedriva stödutfodring av vilt,
- drift och sedvanligt underhåll av allmänna vägar som gränsar till reservatet.

Föreskrifterna under C skall inte utgöra hinder för åtgärder i samband med områdets skötsel i enlighet med av Länsstyrelsen fastställd skötselplan.

Föreskriften C 2 skall inte utgöra hinder mot återkommande underhåll av sikt-/skjutgator i anslutning till vid reservatets bildande befintliga jakttorn/-gömslen.

Föreskrifterna C 2 och C 3 skall inte utgöra hinder mot återkommande städning och eldning av uppflutna grenar mm samt uppfluten vass på betes- och slåtterängar efter vinterns översvämningar.

Föreskriften C 8 skall ej utgöra hinder mot fiske och jakt enligt gällande bestämmelser.

Länsstyrelsen får enligt 7 kap 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade reservatsföreskrifter. Härvid skall samråd ske med berörd markägare.

Beskrivning av området

Reservatet omfattar land- och vattenområden utmed nedre Helgeån inom Egeside sjö-området. Arealen totalt uppgår till ca 229 ha. Merparten av området karaktäriseras av igenväxande blöta marker med bladvassar, videbuskar och lövsumpskogar, medan det i norr även finns mindre partier betesmark, en ekhagmark och en slåtterhävdad strandäng. Helgeån och ett flertal diken leder vatten förbi eller genom området.

Ytjordarterna inom reservatet domineras av gytta med övergångar mot kärr och inslag av svämsediment, sand och morän. Jordarna överlagras Kristianstadsslättnens kritberggrund, som i sin tur vilar direkt på urberget.

Markerna kring nedre Helgeån är ett rikt kulturlandskap med lång bebyggelsekontinuitet. Åns årliga översvämningar och böndernas hävd har under århundradenas lopp satt sin prägel på landskapet. Vid Ängagården har stenåldersboplatser påträffats och några lösfynd har även gjorts inom Egeside-området. Merparten av reservatet utgjorde dock tidigare en del av Yngsjön/Egeside sjö och har inte börjat påverkas av böndernas hävd förrän efter Helgeåns tappning år 1775.

Utmed nedre Helgeån finns ett av landets största våtmarksområden med betes- och slåtterhävdade insjöstrandmarker. De hävdade markerna inom det blivande reservatet finns främst i norr. Här finns också grova ståtliga ekar och en fin trädrad med

gamla alar. Merparten av Egeside-området utgörs dock av ohävdade igenväxande marker och här utbreder sig Kristianstads Vattenrikes största ohävdade våtmarksområde med bladvassar, blöta videbuskmarker och aldominerade lövsumpskogar. Förbi och igenom reservatet strömmar vatten via diken, kanaler och åfåror på sin väg mot havet. Är det däremot lågvatten i åsystemet och högvatten i havet så kan istället saltvatten tränga upp i området.

Egeside sjö-områdets stora ohävdade våtmarker är en klassisk skånsk fågellokal och av stor betydelse för en mängd häckande, rastande och födosökande fåglar. Bland förekommande arter kan nämnas trana, rosenfink, pungmes, mindre hackspett och flera rovfågelarter. Områdets vildmarkskaraktär ger även utrymme för flera av våra stora däggdjur som älg, rådjur och vildsvin. Där finns dessutom en stor mängd mygg av olika arter. Inom området finns skyddsvärda lokaler för ovanliga och rödlistade landsnäckor. Nedre Helgeåns vattensystem är fiskrikt och ett stort antal olika fiskarter har noterats. Egeside-områdets övriga djurliv är fortfarande till stora delar outforskat.

Egeside-områdets otillgängliga, ohävdade våtmarker lockar främst ornitologer och jägare. Vattenleden Helgeå är livligt frekventerad av bl a ett stort antal sportfiskare.

Ärendets handläggning

I *Handlingsprogram för Naturvård i Kristianstads Vattenrike 2004-2006*, vilket utarbetats i samarbete mellan Länsstyrelsen i Skåne län och Kristianstads kommun, har Egeside-området givits hög prioritet beträffande säkerställande och skydd.

Naturvårdsverket fick 1997-98 möjlighet att förvärva några fastigheter inom det planerade reservatet. Ytterligare markförvärv har därefter genomförts.

Under beredningen av ärendet har ett allmänt informationsmöte genomförts med berörda markägare och övriga sakägare. Därutöver har även underhandsdiskussioner förts med en del berörda markägare och arrendatorer.

Markägare, övriga kända sakägare och berörda myndigheter har förelagts att komma med erinringar mot förslaget till reservatsföreskrifter och skötselplan. Naturvårdsverket har tillstyrkt att reservat bildas. Skogsstyrelsen, Sveriges Geologiska undersökning, Kristianstads kommun, Sydkraft och Telia Sonera har tillstyrkt förslaget utan erinringar. Vägverket har inga erinringar och förutsätter att normalt drift- och underhållsarbete får ske på de allmänna vägarna som gränsar till reservatet.

Sigrid Stjärnsvärd har som störste enskilde fastighetsägare inom reservatet, genom ombud, framfört att området redan idag omfattas av konventioner och föreskrifter och därigenom åtnjuter betydande skydd. Om det ändå skulle bli reservat föreslås vissa gränsjusteringar och att stödutfodring av vilt godtas ur jakt- och viltvårdssynpunkt. Slutliga diskussioner har skett genom ombud för staten och fastighetsägaren och överenskommelse om intrångsersättning har träffats hösten 2007. Ägare till arton långa och mer eller mindre smala skiften har gemensamt framfört att de motsätter sig bildande av naturreservat. Som skäl anføres bland annat att området redan är skyddat av ett stort antal direktiv och konventioner, att den ökade tillgängligheten för allmänheten genom stigar och spänger hotar områdets särart och kommer att motverka syftet med ett reservat, att området hittills sköts på ett sådant sätt som visar att markägarna är bäst på att tillvarata naturvärdena, att gränsdragningen är olämplig och att jakten är hotad av framtida restriktioner. Samtliga fastigheter har värderats och markägarna har kontaktats. För huvuddelen av området har markförvärv skett av Naturvårdsverket eller överenskommelse om intrång träffats. För sex fastigheter har avtal eller överenskommelser om ekonomisk gottgörelse ej kunnat träffas. Länsstyrelsen gör dock den bedömningen att uppgörelser bör kunna komma till stånd efter det att reservatet bildats. I samband med beredningen har erforderliga mindre gränsjusteringar skett. Reservatsföreskrifterna utgör inget hinder för utövande av jakt på klövvilt, vilket framhållits som särskilt värdefullt.

Skånes Ornitologiska Förening tillstyrker förslaget till reservat och framför att de gärna biträder med råd om det skulle bli aktuellt med stigar och utsiktstorn för att öka tillgängligheten och samtidigt styra besökare för att undvika störningar på fågellivet. Naturskyddsföreningen i Skåne och Naturskyddsföreningen i Kristianstad tillstyrker förslaget och ser gärna att någon form av utsiktstorn anordnas för att få överblick över det svårtillgängliga området.

Skäl för beslut

Egeside-området ligger inom nedre Helgeåns våtmarksområde och omfattas av den internationella Ramsar-konventionen för skydd och bevarande av våtmarker, ingår i riksintresse för naturvärden (N64 Helgeåns nedre lopp) och utgörs helt eller delvis ett Natura 2000-område enligt rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter – habitatdirektivet - (SE0420261 Egeside, SE0420307 Helge å) och rådets direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar - fågeldirektivet - (SE0420264 Egeside-Pulken-Yngsjön). Hela området omfattas av den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet. Helgeå utgör ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag. I skogsstyrelsens inventeringar har flera sumpskogsobjekt pekats ut och ett område med naturvärden. Området omfattas också av Länsstyrelsens natur- och kulturmil-

jövärdsprogram (obj 24 i Kristianstads kommun, Egeside-Pulken) respektive Kristianstads kommuns förslag till naturvårdsplan.

Egeside-området har stora zoologiska värden, särskilt avseende fågelfaunan. Utmärkande är även förekomsten av stora arealer av sumpskog, videbusk- och vassområden som regelbundet översvämmas.

Områdets storlek och variationen av våta och fuktiga naturtyper har bidragit till en rik biologisk mångfald av fåglar, insekter och andra djurgrupper. Landformerna och de årliga vattenståndsvariationerna gör att området har ett stort naturgeografiskt, geologiskt och hydrogeologiskt värde.

Av ovan redovisade skäl och med syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer samt för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter bör det angivna området avsättas som naturreservat.

Länsstyrelsen gör den bedömningen att ordningsföreskrifterna för naturreservatet är av så begränsad omfattning att de inte innebär något allvarligt försvårande av områdets utnyttjande i enlighet med vad som annars gäller enligt allemansrätten.

Förordnandet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser samt med kommunens översiktsplan.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan

Enligt 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. skall en skötselplan ingå i varje beslut om bildade av ett naturreservat. Skötselplanen fastställs av Länsstyrelsen i särskilt beslut i samband med reservatsbildningen.

Förvaltning

Länsstyrelsen är förvaltare av naturreservatet. Förvaltningen skall ske med insyn, delaktighet och i nära samråd med markägare, arrendatorer, berörda myndigheter och andra berörda vid förvaltningen.

Naturreservatets gränser skall märkas ut enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar.

Detta beslut kan överklagas till regeringen, miljödepartementet, se bilaga 3.

I den slutliga handläggningen av detta ärende deltog landshövding Göran Tunhammar, beslutande, naturvårdsdirektör Camilla Jönsson, naturskyddssektionen, Ola Jönsson, plan- och bostadssektionen, Jonas Söderstjerna, rättssektionen och Hans Cronert, miljöavdelningen, föredragande.

Göran Tunhammar

Hans Cronert

Bilagor

1. Kartor med reservatets avgränsning
2. Förteckning över fastigheter, mark- och anläggningssamfälligheter samt dikningsföretag
3. Hur man överklagar

Reservatskartor

Bilaga 1

dnr 511-8434-04
1290-219

gräns för reservatet (punktstreckad linje).

översikt

